

др Владимир ВУЛЕТИЋ
доцент Правног факултета Универзитета у Београду

ОБЛИГАЦИЈА ОБАВЕШТАВАЊА И ПРИГОВОР НЕСАОБРАЗНОСТИ РОБЕ УГОВОРУ: СТАРО И НОВО У ДОМЕНУ ЗАШТИТЕ ПОТРОШАЧА*

Резиме

Предмет овој чланка су обавезе продаваца и произвођача, односно права купца регулисана новим Законом о заштити потрошача из 2010. године. Реч је о облигацији продаваца да ојаси све есенцијалне недостатке ствари купцу, односно гарантује за уговором наведене особине ствари, будући да је купац слабије информисана и слабија уговорна страна. Са друге стране, купац је на располагању изв. уговор несаобразности робе уговору, којим може да захтева од продаваца да недостатак ствари ојклони или да му преда другу ствар без недостатка, да захтева снижење цене или раскид уговора.

Аутор настоји да укаже на видљив допринос римској класичној права данашњој заштити права потрошача, ослањајући се у првом реду на обавезу продаваца у римском праву да гарантује све декларисане особине ствари (*dicta et promissa*), као и на едилска средства којима купци могу раскинути уговор или сразмерно смањити цену (*actio redhibitoria*, *actio quanti minoris*).

Посебна пажња посвећена је покушајима српској законодавца да хармонизује права потрошача са правом ЕУ, па су анализиране најважније директиве које су послужиле као основ хармонизације (у

* Овај чланак је настао као резултат истраживања у оквиру пројекта Правног факултета Универзитета у Београду „Развој правног система Србије и хармонизација са правом ЕУ (правни, економски, политички и социолошки аспекти)“.

првом реду Директиву о извесним аспектима продаје потрошачке робе и повезаних гаранција). Аутор је извршио и критичку анализу Закона о заштити потрошача из 2005. године, указујући на предности Закона о облигационим односима из 1978., те подржао решења новог Закона о заштити потрошача, за који је настојао да покаже да се темељи на традицији римског права и ЗОО.

Кључне речи: *dicta et promissa*, облигација обавештавања, уговор несаобразности робе уговору, Зелени папир о потрошачкој роби, директиве ЕУ, Закон о заштити потрошача.

Новим Законом о заштити потрошача из 2010. године, регулисан је положај потрошача као слабије уговорне и слабије информисане стране у уговору. Том приликом дефинисане су обавезе продавца и произвођача роба и услуга које се односе на обавезу обавештавања купца о свим особинама ствари. Истовремено, потрошачима је омогућен приговор несаобразности робе уговору и процесна средства која могу користити како би раскинули штетан уговор или сразмерно смањили цену, услед физичких недостатака ствари. Закон о заштити потрошача из 2010. године, заокружио је настојање српског законодавца да хармонизује ову област са правом Европске уније, након једног неуспешног покушаја Законом о заштити потрошача из 2005. године. Међутим, утицај римског права и посебно Закона о облигационим односима чини се незаобилазним приликом уређивања ове области.

Анализирајући могућности примене римске заштите права купца на данашњу заштиту права потрошача, изгледа да се не сме previdети утицај *lex mercatoria*. Међутим, није лако утврдити шта се тачно подразумева под овим појмом.¹

Полазишна тачка *lex mercatoria* је немогућност утврђивања у међународној трговини јединственог правила које би се примењивало на све привредне трансакције према правилима међународног при-

1 Већина ставова полази од историјске чињенице да *lex mercatoria* представља широк круг правила и принципа у трговачким трансакцијама у средњем веку. Ова правила развијала су сами трговци у честим пословањима који су, неретко, закључивани између трговаца из различитих држава. Како је број спорова у тим пословима непрекидно растао, ваљало је развити одговарајућа правила која би евентуалне несагласности и потенцијалне спорове свела на најмању могућу меру. Отуда су сами трговци стварали правила и принципе за међународну трговину, која су била поштована као нека врста трговачких узанси. На њих су се обе уговорне стране могле позвати, директно уговорити њихову примену или је договором искључити. Види: P. Berger (1959), стр. 422–427. О пореклу појма и начину развијања в. више у K. P. Berger, „European Private Law, Lex Mercatoria and Globalisation“, у: A. S. Hartkamp, E. H. Hondius (eds.), *Towards a European Civil Code*, Kluwer Law International, 2004, стр. 386–402.

ватног права. Тиме се покреће питање не само које национално право треба применити, већ и питање како би изгледала примена релевантног националног права у конкретном случају.²

Следствено овоме, *lex mercatoria* представља тзв. транснационално и наднационално трговинско право, мрежу правила која се примењује у одговарајућим случајевима.³

Средином педесетих година прошлог века, Клајв Шмитхоф (*Clive Schmitthoff*) развио је теорију *lex mercatoria* разликујући шест елемената овог права: 1. уговорни и стандардни услови,⁴ 2. обичајно право и трговачка пракса,⁵ 3. стандардизација професионалних организација,⁶ 4. општи правни принципи,⁷ 5. арбитражне пресуде и 6. међународни уговори.⁸

Домашај и утицај *lex mercatoria* у модерном праву је, ипак, ограничен, његовом супсидијарношћу и позивањем уговорних страна на њега само у случају да не постоје други елементи који би заштитили интересе страна уговорница. Разноликост при тумачењу и показатељи да се у националним правима ове одредбе различито тумаче, додатно отежавају поље примене овог института.

Унија је, имајући у виду ове недостатке, покушала да се ослони на свој омиљени метод – директиве. Основно питање од којег се пошло било је на који начин уредити права купаца и потрошача уопште у вези са гаранцијама које су продавци у обавези да истакну. Римско класично

2 Тако противници *lex mercatoria* указују на несигурност у примени, јер је садржај *lex mercatoria* неодређен. Истиче се да је у пракси национално право и даље неизбежно и игра значајну улогу при закључивању продајних уговора, тако да аутономно транснационално право тешко може да функционише. К. Р. Berger, *нав. дело*, стр. 393.

3 Овакво право састоји се од правних принципа који се обично препознају у трговинском, царинском и облигационом праву, које спроводе међународни арбитражни судови. *Ibid.*

4 У међународној привредној пракси, развијене су многе врсте уговора које су прихваћене и на националном нивоу, док се на међународном нивоу правни појмови као што су франшизе, лизинг и продаја са повратним лизингом, користе уједначено.

5 Ови се појмови примењују само уколико се стране нису другачије договориле. Постоји тенденција да стране у продајним уговорима што више дефинишу свој однос и не препусте га обичајним правилима.

6 У најважније станадрде се убрајају и INCOTERMS клаузуле чији је циљ постизање униформности у условима цене и испоруке. Међу најпознатијим су „fob“ (*free of board*) и „cif“ (*cost, insurance, freight*). Ове клаузуле доступне су на веб адреси: <http://www.iccwbo.org>.

7 Строга примена начела *pacta sunt servanda* сматра се општим принципом међународног привредног права.

8 Најважнији такав уговор је Бечка конвенција о продаји (*Vienna Sales Convention*).

право, већ је било речи, одговорност продаваца за материјалне недостатке приближило објективној одговорности. Чини се да у последње време Европска унија иде истим уходаним путем.

Први озбиљан покушај да се утврде гаранције за потрошаче код уговора о продаји за земље ЕУ, био је доношење тзв. Зеленог папира о потрошачкој роби (*The Green Paper on consumer goods*) од стране Европске комисије 1993. године.⁹ Изнета су том приликом три проблема која треба циљно решити: анализа постојеће ситуације на националном и европском нивоу, идентификовање проблема са којима се суочавају продавци и потрошачи, изналагање могућих решења на нивоу Европске уније.

У ту сврху Зелени папир је истицао да главни интерес мора да буде обезбеђен гаранцијама које се заснивају на основним и једноставним правним правилима, која се манифестују превасходно кроз адекватне информације за купце и неопходну тржишну транспарентност. Исто-времено, стављен је акценат на значај охрабривања здраве конкуренције, засноване на добрим трговачким обичајима.¹⁰

Да би почетна идеја могла бити остварена у пракси, Зелени папир је засновао своју концепцију на три основна елемента: први, који се састојао од обавезујућих правила у вези са правним статусом продавчевих гаранција према купцу и извесних елемената који треба да буду присутни у документу о гаранцији, други, који је попуњавао правне празнине у трговачким гаранцијама и трећи, који је утврђивао два принципа у вези са оглашавањем: 1. оглас у вези са гаранцијом треба да буде део саме гаранције 2. оглашивач треба да сноси директну одговорност према конкретном кориснику.¹¹

Међутим, визија Зеленог папира ишла је још даље. Предложено је и оснивање тзв. европске гаранције, која би предвиђала примену стандардизованих услова гаранције у свим државама-чланицама Уније за исти тип

9 Зелени папир није био ограничен само на трговачке гаранције: детаљно је дискутовао и износио законске предлоге у вези са три аспекта потрошачке продаје: тзв. законске гаранције, трговачке гаранције и постпродајне услуге.

10 Штавише, Зелени рад се јако залагао за стварање правног оквира продавчевих гаранција које би биле примењиване на територији читаве Уније. За то је било неопходно смањити постојећа правила на неопходни минимум и даље развити одговарајућу шему стандардизацијом у пракси. A. Wiewiorowska-Domagalska, „EU Regulation of Consumer sales Guarantees: The Present Situation and Future Perspectives“, *Cambridge Law Journal*, 2006, стр. 273.

11 Витакер се такође бави анализом домаћаја Зеленог папира и наводи да је он идентификовао и изван број проблема у вези са гаранцијом продавца. Листа проблема укључивала је правну природу гаранције и њен однос према законској гаранцији, чиме је утврђено да гаранција продавца треба да купцу омогући и додатне бенефиције на основу законске гаранције. S. Whittaker, „Liability for Products: English Law, French Law and the European Harmonization“, *Electronic Journal of Comparative Law*, 2005, стр. 117.

робе, истог брэнда и стварну могућност њене примене у свим државама-чланицама, без обзира на то где је роба купљена. Ово је свакако било иновативно и далекосежно, имајући у виду да је по први пут јасно дефинисана обавеза продавца да јавно огласи све недостатке ствари.

То је требало да буде део саме гаранције, да понуди и још већа права купцу од оних која су предвиђене законском гаранцијом, као и постојање универзалне евро-гаранције која би била применљива на територији читаве Уније. Оно што је посебно подвучено је обавеза решавања довољне информисаности купца о његовим правима.¹²

Делује да је Зелени папир, у основи, на линији решења римског права. Обавеза продавца да јавно огласи недостатке ствари, обавеза гаранције купцу које су и веће од оних предвиђених у законској гаранцији, одговара објективизираној одговорности продавца у римском праву. Купац је и сада, као и тада, у могућности да буде прецизно информисан о свим физичким манама, а ту обавезу преузима продавац.¹³ Обе уговорне стране су имале врло јасно изражену могућност да прошире обим заштите права купца и ван граница које су поставили курулски едили. То се могло постићи путем *dictum in venditione* у неформалној, или стипулацијом у формалној варијанти. Тако је продавац путем ових средстава могао додатно гарантовати да ствар нема више ни једну ману осим оних јавно предочених, или да чак поседује неке посебне квалитете, важне за купца у одређеним ситуацијама (на пример тврдња да је роб одличан кувар).¹⁴

Свеобухватни термин за све ове гаранције, било да су формално или неформално дате, је *dicta promissave (dicta et promissa)*.¹⁵ Курулски едил их је, наравно, усвојио и прихватио њихову обавезност и могућност да доведу до новчане одговорности продавца.

Сам термин *dicta et promissa* није лако објаснити, а још мање повући јасну линију разграничења између ова два појма.¹⁶ Оно што је

12 Купци и потрошачи, по правилу, нису свесни постојања законске гаранције и знају само за гаранцију продавца. Стога, када нема гаранције продавца, или када она не може да се активира, купац верује да он нема никаквих права. Штавише, у великом броју случајева потрошачи верују да су његова права уоквирена садржајем продавачеве гаранције. А. Wiewiorska-Domagalska, *нав. чланак*, стр. 275.

13 Према Гилмору, европска решења заштите потрошача, иако подсећају на римска, још нису довољно искористила искуства римског класичног права, поготову када је реч о избору процесног средства које купац има на располагању да заштити своја права, као и у области проширења одговорности продавца. G. Gilmore, *Product Liability in Roman and Modern Law*, Chicago, 2005, стр. 214.

14 D.21.1.18.1 (*Gaius libro primo ad edictum aedilium curulium*).

15 D.21.1.19.2 (*Ulpianus libro primo ad edictum aedilium curulium*).

16 Казер верује да термин „*dictum*“ имплицира унилатералну гаранцију продавца, док термин „*promissum*“ указује на билатералност правног посла. M. Kaser, *Das Römische Privatrecht, erster Abschnitt (das altrömische, das vorklassische und klassische Recht)*,

римско право већ успостављало путем *dicta et promissa*, модерно право прихвата и дефинише као обавезу обавештавања купца од стране продавца. Разлози су, у оба случаја, исти. Купац је слабије информисана страна и теже му је да дође до оних неопходних информација које би биле од значаја за његову одлуку у вези са куповином ствари. Продавац сада има обавезу не само да истакне квалитете ствари, него и све њене недостатке, било да су они видљиви или латентни.

На основу традиције римског права и домаћаја Зеленог папира, Унија је донела Директиву о извесним аспектима продаје потрошачке робе и повезаних гаранција (*The Directive on certain aspects of the sale of consumer goods and associated guarantees*).¹⁷ Сматра се да је ово једна од најважнијих директива које је Европска комисија донела у области заштите права купца и потрошача.¹⁸

Према слову директиве, продавац мора да испоручи робу купцу која је у складу са уговором о продаји.¹⁹ Реч је, дакле, чини се, о неопходној саобразности уговору.

Ствар је саобразна уговору, то јест подобна за употребу, уколико а) одговара опису који је дао продавац и има квалитет робе коју је продавац показао потрошачу у виду узорка или модела, б) ако је подобна за нарочиту употребу за коју је потрошач набавља, а о чему је упознао продавца у време закључења уговора и што је продавац прихватио, в) ако одговара намени за коју се робе истог типа уобичајено користе, г) ако показује квалитет и особине који су уобичајени код робе исте врсте и које потрошач може разумно да очекује, имајући у виду при-

München, 1954, стр. 404. Међутим, Аранђио – Руиц се са овим не слаже и сматра да је ова дистинкција потпуно непотребна, да уопште није постојала у класичном праву, већ да су оба појма третирани јединствено, без икаквих подвајања и различитих значења. V. Arangio – Ruiz, *La compravendita in diritto romano I*, Napoli, 1978, стр. 358. Петерс и Перици очигледно прихватајући став Аранђа-Руица, сматрају да се *dicta promissave* односи искључиво на *dicta in mancipio*. F. Peters, *Die Rücktrittsvorbehalte des römischen Kaufrechts*, München, 1973, стр. 187; S. Perozzi, *Le obbligazioni romane*, Bologna, 1903, стр. 85, док Вотсон ово негира, верујући да је овакво тумачење у супротности са фрагментом из Дигеста (D.21.2.69.3) и мисли да би било боље тумачити овај појам који се односи само на уговорне услове, на додатне споразуме (*pacta adiecta*), а не и на неформалне гаранције изнете током преговора о закључењу уговора, A. Watson, *The Law of Obligations in the Later Roman Republic*, Oxford Clarendon Press, 1965, стр. 89.

17 OJ L 171, 1999.

18 Таква оцена преовлађује у радовима готово свих аутора који су анализирали ову директиву: R. Epstein, *Modern Product Liability Law*, Chicago 2000, стр. 88; M. Reimen, „Liability for Defective Products at the Beginning of Twenty-First Century“, *American Journal of Comparative Law*, 2003, стр. 518; G. Howels, „Product Liability – A History of Harmonization“, *Kluwer Law International*, 2004, стр. 363, S. Whittaker, *нав. чланак*, стр. 126; A. Wiewiorowska-Domagalska, *нав. чланак*, стр. 283.

19 OJ L 171, 1999, чл. 2.

роду робе и евентуалне јавне изјаве продавца, произвођача или његовог представника о поједним особинама робе дате приликом рекламирања или етикетирања.²⁰

Међутим, уколико роба није саобразна уговору, купац може подићи тзв. приговор несаобразности. Купац га може користити, ако неки од горе наведених елемената није испуњен,²¹ али и уколико је недостатак саобразности уговору последица неправилне инсталације робе, коју је, сагласно уговору, извршио продавац, лице за које је он одговоран или потрошач, а недостатак је настао због погрешних инструкција које су садржане у упутству за монтажу. Купац неће моћи да подигне приговор саобразности и продавац није одговоран уколико је у време закључења уговора купцу било познато или му није могло остати непознато да постоји недостатак. Исти резултат биће и у случају у којем продавац докаже да за изјаву о саобразности није знао или није могао знати, да је изјава измењена у моменту закључења уговора и да јавна изјава није могла утицати на доношење одлуке о куповини.²²

Будући да је продавац, сходно слову директиве, купцу одговоран за било који недостатак саобразности који постоји у тренутку када је роба испоручена, чешћи је случај оправданости приговора несаобразности купца. У том случају он може да захтева од продавца да недостатак отклони или да му преда другу ствар без недостатака, да захтева снижење цене или раскид уговора. Ове могућности купца, утемељене на искуству римског права, ваља нешто детаљније анализирати.

Прво, купац може да захтева да се недостатак отклони или да му се преда друга ствар без недостатака. Трошкови²³ отклањања недостатка и предаја друге ствари падају на продавца у било ком случају, осим ако је то немогуће или несразмерно.²⁴ Свака поправка или замена мора бити извршена у оптималном року и без значајне неугодности по куп-

20 *Ibid.*

21 За разлику од Бечке конвенције о уговорима о међународној продаји робе у којој се одређује када се сматра да роба није саобразна уговору (недостатак се дефинише позитивно, навођењем ште се све сматра материјалним недостатком), директива утврђује да је продавац дужан да испоручи купцу ствар саобразно закљученом уговору. М. Мићовић, „О темељним правилима потрошачког права“, *Зборник Од caveat emptor go caveat venditor*, Крагујевац, 2009, стр. 51.

22 *Ibid.*

23 Реч је о неопходним трошковима који су нужни да би се роба ускладила са уговором, посебно трошкови пошилике, рада и материјала, Н. Ђурђевић, „Заштита потрошача од материјалног недостатка продате ствари (производа)“, *Зборник Од caveat emptor go caveat venditor*, Крагујевац 2009, стр. 320, фн. 17.

24 Поправка се сматра несразмерном уколико намеће трошкове продавцу који су, у поређењу са алтернативним обештећењем, нерационални, узимајући у обзир вредност коју би роба имала да нема недостатка саобразности, значај недостатака сао-

ца, узимајући у обзир структуру робе и сврху за коју је купац тражио робу.²⁵

Друго, купац може захтевати сразмерно смањење цене или раскид уговора. Ову заштиту може оптирати уколико нема право на поправку или замену, уколико продавац није извршио поправку у предвиђено време, или уколико продавац није извршио поправку без значајне неугодности по купца.²⁶ Купац, међутим, нема право на раскид уговора уколико је недостатак саобразности мали.²⁷

Поставља се и питање какав је положај последњег продавца који је одговоран купцу, а одговорност је последица деловања или пропуста претходних продавца у истом ланцу продаје или неких других посредника. Директива таквом продавцу омогућава право регреса у односу на особе одговорне у уговорном ланцу.²⁸

Купац има право на приговор несаобразности робе уговору у одговарајућим роковима. Продавац је одговоран за недостатке саобразности који постоје у тренутку предаје ствари, односно није одговоран за недостатке настале након предаје ствари.²⁹ Уколико недостатак постане очигледан у року од две године од дана испоруке купцу, он има право подношења приговора.³⁰ Поред тога, било који недостатак саобразности робе уговору који постане очигледан у року до шест месеци од дана испоруке, сматра се да је постојао у време испоруке, осим уколико та претпоставка не одговара природи робе или природи несаобразности.³¹

Међутим, ова директива, делује, није у потпуности имплементирала идеје Зеленог папира. Припремни радови на директиви су заиста пошли од идеја Зеленог папира.

Наиме, први предлог директиве је наводио, на пример, да гаранција продавца треба купца да стави у повољнији положај од оног који резултира из правила која уређују продају потрошачке робе.³² Међутим, како је рад на Директиви напредовао, ови елементи су потискивани у други план. Економски и друштвени комитет Уније је, у свом мишљењу у вези са Директивом, изразио убеђење да хармонизација на пољу гаранција

бразности и д али би се алтернативна исправка могла обавити без значајне неугодности по потрошача – *OJ L 171, 1999, чл. 3, ст. 3.*

25 *OJ L 171, 1999, чл. 3, ст. 4.*

26 *OJ L 171, 1999, чл. 3, ст. 5.*

27 *OJ L 171, 1999, чл. 3, ст. 6.*

28 *OJ L 171, 1999, чл. 4.*

29 *OJ L 171, 1999, чл. 3, ст. 1.*

30 За разлику до Бечке конвенције која захтева да се приговор учини у разумном року. М. Мићовић, *нав. чланак*, стр. 52.

31 *OJ L 171, 1999, чл. 5.*

32 Предлог за Европски парламент, *OJ C 307, 16.10.1996.*

продаваца није ни потребна нити се саветује!³³ Према овом комитету, одговарајући начин успостављања одговорности продавца требало би бити решење тзв. меког права, односно закључивање уговорних обавеза од случаја до случаја.³⁴

Упркос оваквом поимању гаранција, у радовима неких аутора мишљење Комитета добило је умерено добру оцену.³⁵ Само посвећивање пажње продавчевим гаранцијама, сматрају ови аутори, је позитивно. Међутим, они као да превиђају да је Директива одступила од претпоставки Зеленог папира, посебно одбијајући да призна потребу за постојањем посебних правила у вези са садржајем гаранције, и као да се задовољавају половицима и, чини се, недовољно утемељеним решењима.

Тако према дефиницији,³⁶ гаранцију потрошачу могу дати продавац или произвођач.

Члан 6(1) се односи на особу која нуди гаранцију као понуђач, без прављења разлике између гаранција датих од стране произвођача и продавца. Премда, Директива помиње само продавца и произвођача, њено поље примене је, у ствари, много шире. Продавац се, наиме, дефинише као било које физичко или правно лице, које, према уговору, продаје потрошачку робу током своје трговине, посла или професије.³⁷

Са друге стране, дефиниција произвођача је веома широка. Позивајући се на Директиву о одговорности за производе,³⁸ као произвођача предвиђа произвођача потрошачке робе, увозника потрошачке робе на територији Уније или било које друго лице које тврди да је произвођач стављајући свој назив, заштитни знаци други дистинктивни знак на потрошачку робу.³⁹ Делује, према овоме, да и извесне категорије посредника могу бити даваоци гаранције.⁴⁰

33 Мишљење Економског и друштвеног комитета о предлогу за европски парламент и директиви о продаји потрошачке робе и повезаних гаранција *OJ C 66/5*, 27.11.1996.

34 Рејмен, критикујући овај став Комитета, наводи да је он у великој мери извајао будућност домаћаја Директиве и гаранција продавца уопште, М. Reimen, стр. 519.

35 D. Staudenmayer, „The Directive on the Sale of Consumer Goods and Associated Guarantees: A Milestone in the European Consumer and Private Law“, *European Review of Private Law*, 2000, стр. 559; C. Twigg-Flesner, „The E.C. Directive on Certain Aspects of the Sale of Consumer Goods and Associated Guarantees“, *Consumer Law Journal*, 1999, стр. 187.

36 *OJ L 171*, 1999, чл. 1(e).

37 *OJ L 171*, 1999, чл. 1(c).

38 Директива Европског савета 85/374/ЕСС од 25. јула 1985. о сличности закона, прописа, и административних одредби земаља чланица у вези са одговорношћу за дефектне преоизводе; *OJ L 210*, 7.8.1985.

39 *OJ L 171*, 1999, чл. 1(d).

40 Јасно је, истиче Рејмен, да посредници не могу бити даваоци гаранције, па целој овој структури недостаје конзистентност, јер не покрива цео опсег лица укључених у ланац дистрибуције робе. М. Reimen, *нав. чланак*, стр. 522.

Директива није сасвим прецизна ни када је реч о дефинисању корисника гаранције. Купац потрошачке робе постаје корисник гаранције, уколико је она понуђена. Питање које се може поставити је да ли гаранција важи само за првог купца, или је могуће извршити пренос гаранције на наредне власнике робе. Директива предвиђа да се гаранција обавезно даје без додатне наплате.⁴¹ То значи да се правила о гаранцијама примењују само ако је гаранција дата бесплатно, што, чини се, тешко да може бити одрживо, будући да цена производа у себи већ садржи и цену гаранције. Међутим, трошкови који се намећу купцу нису исцрпљени: може се наплатити активирање или реализација гаранције, уколико давалац гаранције њу даје бесплатно, премда се не наводи да ли терет трошкова иде на терет произвођача или потрошача.

Општије питање остаје без одговора. Да ли давалац гаранције може да прода даље гаранцију, да ли и наредни купац може да је користи или не?

Уколико је правило бесплатности гаранције на снази, чини се да давалац гаранције лако може да га заобиђе наплаћујући симболичну таксу. С друге стране, уколико се омогући наплата давања гаранције, она би требала да понуди и додатне бенефиције купцу, јер ће, у супротном, платити заштиту на коју већ има право по закону.

Са гледишта потрошача, најважнији део гаранције су процесна средства која му стоје на располагању уколико продата ствар има неке физичке мане. У ствари, за потрошача, гаранција вреди онолико колико и процесна средства која му омогућава.

Према Директиви, уколико роба не испуњава услове из спецификације изнете у документу о гаранцији или релевантној реклами, купац има право на надокнаду плаћене цене, замену, поправку или право да рукује робом на било који други начин.⁴² Међутим, Директива не нуди објашњење тачног значења процесних средстава које су купцу на располагању. Нуди једино штуру и преопшту дефиницију поправке, па тако предвиђа да поправка, у случају неисправности ствари, значи да се потрошачка роба доводи у склад са уговором о продаји.⁴³

Неки аутори у одредби права купца да „рукује робом на било који начин“, виде отворену листу процесних средстава.⁴⁴ Делује, ипак,

41 OJ L 171, 1999, чл. 1(e).

42 OJ L 171, 1999, чл. 1(e).

43 OJ L 171, 1999, чл. 1(f).

44 Давалац гаранције на основу одредбе о руковању робом на било који начин може да понуди било које процесно средство купцу или чак комбинацију различитих процесних средстава. М. Faure, Т. Hartlief, „Remedies for Expanding Liability“, *Oxford Journal of Legal Studies*, 1998, стр. 92. Будући да Директива не предвиђа никакву

да се тешко може усвојити овакав став, будући да Директива предвиђа само садржај гаранције, који *може* укључивати и процесна средства.⁴⁵ Она нису набројана. Уколико давалац гаранције не испуни своје обавезе, једино решење које Директива нуди је да то не утиче на важење гаранције, и да потрошач на гаранцију и даље може да се ослони.⁴⁶

Како Директива не предвиђа ниједну индикацију у вези са процесним средствима, остаје нејасно на који начин купац може да оствари своје право.

Директива се бави и захтевима информисаности купца о ствари која је предмет уговора о продаји. Предвиђа три различите категорије информација: оне у вези са законским правима потрошача, оне у вези са садржајем гаранције, и оне на које купац има право на основу гаранције.⁴⁷

Прво, захтева се да гаранција утврди да потрошач има има законска могућности за пријем обавештења у вези са робом коју купује према правилима применљивог законодавства државе, и да те могућности треба одвојити од могућности из саме гаранције, будући да је реч о законским могућностима.⁴⁸

Ово је важно за купца, имајући у виду да је и Зелени папир, што је предочено, утврдио као један од основних проблема немогућност купца да разликују законска права од права из гаранције. Друго, Директива предвиђа да сама гаранција мора бити написана једноставним и разумљивим језиком.⁴⁹ Коначно, захтева се утврђивање трајања гаранције, њеног територијалног важења,⁵⁰ имена и адресе даваоца гаранције.⁵¹

хијерархију између процесних средстава која су купцу на располагању, давалац гаранције износи у спецификацији све могуће опције у вези са коришћењем процесних средстава. W. Prosser, *The Implied Warranty of Merchantable Quality*, Chicago, 2003, стр. 177.

45 OJ L 171, 1999, чл. 6(2).

46 OJ L 171, 1999, чл. 6(5).

47 OJ L 171, 1999, чл. 6(2).

48 *Ibid.*

49 *Ibid.*

50 *Ibid.* Међутим, Директива не наводи дефиницију територијалног важења гаранције. Поставља се питање да ли је реч о територији на којој је гаранција обавезујућа, или о територији на којој се она може активирати? А. Wiewiorowska-Domagalska, *нав. чланак*, стр. 283.

51 И ово је подложно критици. Име и адреса даваоца гаранције у великом броју случајева нису име и адреса лица којем се непосредно испрва обраћа купац, и које би тек требало да обавести даваоца гаранције о купчевој рекламацији. Чини се да Директива није усвојила препоруку Европског парламента која је предвиђала да

Директива предвиђа и право купца да му гаранција буде увек доступна у писаном облику или другом расположивом материјалу.⁵² Такође, Директива оставља могућност избора језика (или више језика) за презентацију гаранције.⁵³ Већ поменута одредба Директиве која предвиђа да кршење захтева за обавештењем купца о стању у којем се ствар налази не утиче на важење гаранције, па се купац на њу и даље може ослонити, чини се као једини правни лек понуђен купцу. Следствено овако дефинисаној одредби, у неким екстремним ситуацијама, то би значило да купац може да се ослони и на такву гаранцију која уопште не спецификује свој садржај, не наводи начин активирања или не постоји уопште у писаном облику.

Упркос видљивим недостацима, Директиви се морају признати и неке позитивне особине. Пре свега, сама чињеница помињања гаранције је позитивна. Такође, признавање обавезујуће природе гаранције без обзира ко је њен давалац, може се окарактерисати као корисна за права купца.

Међутим, делује да горе истакнута анализа Директиве у озбиљној мери указује на неке недостатке који изгледају неприхватљиво чак и чудно са модерног становишта, поготову уколико се упореде са римским класичним решењима.

Римско право је, изгледа, имало елегантнија и једноставнија, а истовремено свеобухватнија и прецизнија решења. Поред експлицитно наведених процесних средстава на које купац има право у случају физичких недостатака ствари (*actio de modo agri*,⁵⁴ *actio redhibitoria*, *actio quanti minoris*⁵⁵), што, подсећања ради, није случај са Директивом, та процесна средства су остављена на избор купцу који сам модификује начин заштите својих права. Поново то није случај са Директивом, која набраја фазе у којима се прво ствар даје на поправку, замену или накнаду плаћене цене. Занимљиво је да римска решења делују конзистентније чак и у области данашњих гаранција о исправности ствари, односно о обавези обавештавања купца о потенцијалним њеним физичким недостацима.

Директива има потешкоће да дефинише даваоца гаранција односно лице којем се прво купац обраћа, медиј у којем је гаранција истакнута (писано или на други начин), територију применљивости и активирања гаранције и, коначно, скреће у магловите путеве права купца услед

се у гаранцији наведу генералије и оног лица које ће бити прво контактирано од стране купца у случају рекламације – ОЈ С 104/30, 10.3.1998.

52 ОЈ L 171, 1999, чл. 6(3).

53 ОЈ L 171, 1999, чл. 6(4).

54 D.21.2.45. (*Alfenus libro quarto digestorum a Paulo epitomarum*).

55 D.21.1.1.1. (*Ulpianus libro primo ad edictum aedilium curulium*).

неиспуњености обавеза из гаранције. Све је то, делује, презизније и једноставније уредила *stipulatio duplae*, као основна продавчева обавеза у римском праву.⁵⁶ Поставља се питање, зашто Унија не би доследније и конзистентније усвајала управо решења класичног римског права у оним областима у којима, делује, та примена није упитна.

Србија је, у настојању да своје право хармонизује са правом Европске уније, 2005. године усвојила Закон о заштити потрошача.⁵⁷ Том приликом је дословно, у одговарајућој мери преписана Директива Европске уније о одређеним аспектима продаје потрошачке робе и повезаних гаранција. Међутим, у свом настојању наш законодавац није у потпуности спровео у дело идеје директиве. Тако је овај текст додатно, чини се, изгубио на вредности, будући да је селективно усвојена ионако већ манљива директива.

Потрошач, у смислу овог закона, јесте свако физичко лице које купује производе или користи услуге за личне потребе или потребе свог домаћинства. Продавац је привредно друштво, предузеће или друго правно лице и предузетник, који продаје производе или пружа услуге потрошачу.⁵⁸

Међутим, упркос експлицитно набројаним правима потрошача,⁵⁹ закон у великој мери одступа од изворне директиве, што је, чини се, мањи проблем, али и од Закона о облигационим односима, што је битно већи проблем.

Прво, чини се да Закон уопште не садржи појам саобразности робе уговору. О томе нигде експлицитно нема података, иако Директива ову обавезу продавца изричито спомиње. Отуда се јављају додатни проблеми

Директива предвиђа, анализирано је, да продавац одговара за недостатке саобразности који постоје у моменту предаје ствари.⁶⁰ Јасно је да тако продавац није одговоран за оне недостатке који настану после предаје ствари, док према ЗЗП продавац одговара ако су се недостаци појавили у року од шест месеци од дана куповине, уколико није издао гарантни лист.⁶¹ Аргументом *a contrario* овако постављена одредба нашег закона указује да купац нема право заштите уколико је продавац издао гарантни лист, без обзира на недостатке ствари.⁶²

56 D.21.1.28. (*Gaius libro primo ad edictum aedilium curulium*).

57 Закон о заштити потрошача, *Службени гласник РС*, бр. 79/2005.

58 ЗЗП, чл. 2, ст. 1–3.

59 ЗЗП, чл. 3.

60 OJ L 171, 1999, чл. 3(1).

61 ЗЗП, чл. 34, ст. 1.

62 Професор Ненад Ђурђевић даље дискутује овај члан ЗЗП и поставља питање да ли купац може заштити своја права ако уз приговор не може да поднесе рачун о

Према тексту директиве крајњи рок у којем купац може да стави приговор несаобразности робе уговору је две године од предаје ствари.⁶³ Према је ово решење из директиве подложно критици, јер се недостаци углавном откривају не у тренутку предаје, него тек након предаје ствари, о чему је већ било речи, решење ЗЗП-а је још неповољније по купца. Право рекламације он има у року до шест месеци од дана куповине ствари!⁶⁴ Дакле, не само што је употребљен још краћи рок за подношење приговора, него он почиње да тече још раније: не од тренутка предаје ствари, него од тренутка куповине.

Према проф. Ненаду Ђурђевићу, чији се став може прихватити, одредбе овог закона, поред неусклађености са директивом, немају ни функционалну везу са одредбама Закона о облигационим односима у вези са продавчевом одговорношћу за материјалне недостатке ствари. Закон, уместо да проширује права купца, уводи још рестриктивнији правни режим заштите (ужи појам недостатка, ужи појам права). С друге стране, продавац одговара и за недостатке за које не би требао да одговара ни према ЗОО ни према изворној директиви (недостатак не мора да постоји у тренутку предаје ствари, односно преласка ризика на купца).⁶⁵ Све ово указује да је Закон о заштити потрошача из 2005. озбиљно манљив.

Будући да нема слуха за дух и идеје Закона о облигационим односима, које се темеље на искуству римског права, да је недоследан чак и у преводу изворне директиве, неопходно је донети нови закон који ће се темељити управо на вредностима римског права оличеним у ЗОО.

Народна скупштина Републике Србије је октобра 2010. усвојила текст новог Закона о заштити потрошача. У својству предлагача појавило се Министарство трговине и услуга, које је Нацрт израдило у сарадњи са Радном групом и ЗАП пројектом, финансираним од стране Европске уније. У свом образложењу за доношење новог закона, Влада је истакла системске и оперативне разлоге.

Према мишљењу предлагача, системски разлози за доношење Закона о заштити потрошача су подизање области заштите потрошача на стратешки ниво, заштита потрошача у складу са европским потрошачким правом, стварање законодавне основе за имплементацију инструменталне заштите потрошача који постоје у развијеним земљама ЕУ и доношење неопходних подзаконских аката, и, испуњавање обавеза пре-

купљеном производу, јер му је, у међувремену, украден? Н. Ђурђевић, *нав. чланак*, стр. 327.

63 OJ L 171, 1999, чл. 5(1)

64 ЗЗП, чл. 34, ст. 1.

65 Н. Ђурђевић, *нав. чланак*, стр. 327.

ма Националном програму интеграције, који укључује усаглашавање домаћег законодавства са регулативама ЕУ.⁶⁶

У оперативне разлоге Министарство трговине и услуга, у својству предлагача, убраја: потребу да се, у циљу снажније заштите потрошача, законски уреде обавезе трговца да информише потрошача пре одлуке о куповини, специфичности различитих врста потрошачких уговора водећи рачуна о посебностима уговорног односа између потрошача и трговца, уговори о потрошачким кредитима без обзира на њихову природу, питања законске гаранције без обзира на природу производа.

Потреба је да се пренесу терети доказа са потрошача на трговца, увођење нових институција и инструмената заштите потрошача (колективне тужбе, вансудско решавање потрошачких спорова, мере забране и др.) као и превазилажење неприменљивости постојећих законских решења услед недоречености и нејасноћа.⁶⁷

Предлагач је стао на становиште о неопходности усаглашавања домаћег законодавства са регулативама ЕУ, позивајући се на Закон о потврђивању Споразума о стабилизацији и придруживању између европских заједница и њихових држава чланица, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране.⁶⁸ Следствено овоме у текст закона уграђено је 15 најважнијих директива ЕУ посвећених заштити потрошача, међу којима и Директива 98/6/ЕС о означавању цена, Директива 85/577/ЕЕС о продаји ван пословних просторија, Директива 97/ЕС о продаји на даљину, Директива 93/13/ЕЕС о неправичним уговорним одредбама у потрошачким уговорима, Директива 99/44/ЕС о продаји потрошачке робе и пратећим гаранцијама.⁶⁹

66 Доступно на адреси: www.mtu.gov.rs.

67 *Ibid.*

68 Чл. 78 Закона о потврђивању Споразума о стабилизацији и придруживању између европских заједница и њихових држава чланица, са једне стране, и Републике Србије, са друге стране, *Службени гласник РС*, бр. 83/08: „Уговорне стране ће сарађивати како би усагласиле стандарде заштите потрошача у Србији са стандардима у Заједници. Делотворна заштита потрошача је нужна како би се обезбедило ваљано функционисање тржишне економије и та заштита ће зависити од развоја административне инфраструктуре ради обезбеђења надзора над тржиштем и спровођења закона у овој области. У том циљу, а у њиховом заједничком интересу, стране ће обезбедити: политику активне заштите потрошача у складу са комунитарним правом, укључујући већи информисаност и развој независних организација; усклађивање законодавства о заштити потрошача у Србији са заштитом која је на снази у заједници; делотворну правну заштиту потрошача ради побољшања квалитета потрошачке робе и одржавање одговарајућих стандарда безбедности; надзор над спровођењем правила од стране надлежних органа и омогућавање приступа правди у случају спора; размена информација о опасним стварима.“

69 *Ibid.*

Оно што предлагач посебно истиче и што, чини се, на основу раније расправе, треба поздравити је да је, при транспоновању директива и структурисања, вођено рачуна о српској правној традицији, језику, и постојећем правном систему. Посебна пажња је посвећена усклађености са Законом о облигационим односима из 1978., као општем закону за ову област.⁷⁰

Може се рећи да текст закона ову идеју и спроводи у дело, будући да више нема дилеме да је трговац професионалац који закључује уговор у обављању своје пословне делатности, ради стицања добити, стручњак у свом послу који располаже информацијама и има, по правилу, знатан финансијски капитал.

С друге стране, потрошач закључује уговор у области у којој нема довољно знања, редовно је појединац који прибавља неопходна добра и услуге и нема информације које има трговац. Зато су у закону обухваћена бројна решења прописана у корист потрошача која теже да отклоне ову неједнакост, будући на искуства са Директивом о одговорности за штету од производа са недостатком и Законом о одговорности произвођача ствари са недостатком. За потребе овог рада издваја се неколико најважнијих чланова текста закона.

Закон таксативно наводи права потрошача: право на задовољење основних потреба, право на безбедност, право на обавештеност, право на избор, право учешћа, право на правну заштиту, право на образовање, право на здраву и одрживу животну средину.⁷¹ У том контексту се инсистира на доступности најважнијих производа и услуга, праву на заштиту од опасних роба и услуга, праву на располагањем тачним подацима неопходним за разуман избор међу понуђеном робом, праву на могућности избора између више роба по прихватљивим ценама уз гаранцију квалитета.

Овако предложене норме имају императивни карактер, јер односи који се регулишу не могу бити уређени другачије, осим када је то дозвољено. Потрошач се не може једнострано одрећи права која су му Законом призната, док одредба између продавца и купца којом се одступа од законских норми бива ништава и не производи право дејство.

Директива 98/6/ЕС о означавању цена је основ од ког је пошао предлагач када је прописао обавезу дужности обавештавања купца од стране продавца. Одредбе о дужности обавештавања односе се не само на уговорне, него и на предуговорне односе, уколико је једна страна у њима потрошач.⁷² Тако је продавац дужан да на разумљив, читак и лако

70 *Ibid.*

71 Чл. 3 ЗЗП.

72 Чл. 11 ЗЗП.

уочљив начин, у динарима, означи продајну цену робе и јединичну цену робе.⁷³ При том је у обавези да продајну цену означи на роби или амбалажи, као и на месту продаје робе.⁷⁴

Продавац је дужан да, пре закључења уговора о продаји, потрошача обавести на јасан и разумљив начин о основним обележјима робе које су предмет продавачеве обавезе.⁷⁵ Неједнакост у односу између трговаца и потрошача произлази добрим делом из неједнаке информисаности. Због тога се предвиђа обавеза трговца да пре закључења уговора обавести потрошача о појединостима које су значајне за његов разуман избор и одлуку. Ова његова дужност у складу је, чини се, са чл. 484 ЗОО, који се односи на обавезу продавац да, у случају да постоји неки материјални недоататак ствари, позове купца да ствар прегледа.

Будући да је по тексту закона ова обавеза продавца предуговорна, делује да је он у обавези да купцу укаже не само на својства ствари, него и на њене потенцијалне недостатке. У случају да се продавац оглуши о ову обавезу, потрошач може захтевати поништење уговора, независно од тога да ли је продавац имао намеру да га пропуштањем обавештавања наведе на закључење уговора.⁷⁶ Изгледа да се и ова одредба односи на евентуалне физичке недостатке ствари, јер је тешко замислити да би купац могао да захтева поништај уговора уколико је ствар коју купује потпуно исправна, без обзира на пропуштање обавештавања од стране продавца.

У вези са овом обавезом продавца стоји и његова обавеза да потрошачу уговор учини потпуно јасним и разумљивим, једноставно и јасно на српском језику, како би га разумео и потрошач са просечним знањем и искуством.⁷⁷

Права потрошача у погледу неправичних уговорних одредаба дефинисана су, у тексту Закона, на основу Директиве 93/13/ЕСС о неправичним уговорним одредбама у потрошачким уговорима. Тако се уговорна одредба сматра неправичном ако:

- 1) за последицу има несразмеру у обавезама уговорних страна, на штету потрошача; или
- 2) за последицу има да извршење уговорне обавезе оптерећује потрошача без оправданог разлога; или

73 Чл. 17 ЗЗП.

74 *Ibid.*

75 Чл. 55 ЗЗП.

76 Ово право потрошача застарева у року од једне године од закључења уговора: чл. 18 ЗЗП.

77 Чл. 39 ЗЗП.

- 3) за последицу има да се извршење уговора значајно разликује од онога што је потрошач основано очекивао; или
- 4) је противна захтеву транспарентности; или
- 5) је у супротности са начелом савесности и поштења.⁷⁸

Текст закона неправичне одредбе даље конкретно развија на два начина.

За неке од њих важи неоторива претпоставка да су неправичне (*praesumptiones iuris et de iure*),⁷⁹ док се код других примењује оборива претпоставка (*praesumptionis iuris tantum*).⁸⁰

78 Чл. 41 ЗЗП.

79 Чл. 42 ЗЗП: 1) искључење или ограничење одговорности трговца за случај смрти или телесних повреда потрошача, које су последица чињења или пропуштања трговца, 2) ограничавање обавезе трговца да изврши односно преузме обавезе које је у име или за рачун трговца преузео његов пуномоћник односно налогопримац, или везивање ове обавезе за услов чије испуњење зависи искључиво од трговца, 3) искључење или ограничење права потрошача да покрене поступак, или да употреби друго право средство за заштиту својих права, а посебно обавезивање потрошача на решавање спорова пред арбитражом на начин који је у супротности с одредбама закона којим се уређује арбитражно решавање спорова, 4) спречавање или ограничавање могућности да се потрошач упозна с доказаима, или пребацивање терета доказивања на потрошача у случају када терет доказивања по закону лежи на трговцу, 5) одредба по којој трговац има право да утврди да ли су испоручена роба или пружене услуге у складу са уговором као о одредба по којој трговац има искључиво право тумачења уговорних одредаба.

80 Чл. 43 ЗЗП: 1) ограничење или искључење права потрошача према трговцу или трећој страни у случају потпуног или демимичног неиспуњења било које уговорне обавезе трговца, укључујући ограничавање или искључење права потрошача да пребије потраживање које има према трговцу с оним што овај потражује од њега, 2) давање овлашћења трговцу да задржи оно што је примио од потрошача у случају да потрошач повреди уговорну обавезу или одбије да закључи уговор, ако се не установи исто право потрошача у случају да трговац повреди исту уговорну обавезу или одбије да закључи уговор, 3) обавезивање потрошача који је повредио уговорну обавезу да трговцу плати накнаду у износу који значајно премашује износ претрпљене штете, 4) право трговца да једнострано раскине уговор кад год хоће, ако исто право није гарантовано и потрошачу, 5) право трговца да једнострано раскине уговор закључен на неодређено време без остављања примереног отказног рока, осим у случају да потрошач не извршава своје уговорне обавезе, 6) прећутно продужење уговора закљученог на неодређено време у случају да га потрошач благовремено не откаже, ако је уговорен несразмерно дуг отказни рок, 7) право трговца да на било који начин повећа уговорну цену, ако није уговорено право потрошача да у том случају раскине уговор, 8) обавезивање потрошача да изврши све своје уговорне обавезе и у случају да трговац не изврши своје уговорне обавезе у целисти, 9) давање овлашћења трговцу да пренесе своје уговорне обавезе на треће лице без сагласности потрошача, 10) ограничавање права потрошача да препрода робу, тако што се ограничава преносивост уговорне гаранције коју је дао продавац, 11) давање овлашћења трговцу да једнострано мења садржину уговорних одредаба, укључујући обележја робе или услуга, 12) једнострана измена уговорних одредаба

Свака неправична одредба уговора је ништава, међутим, ништавост једне одредбе уговора не повлачи ништавост читавог уговора, осим ако је одредба такве природе да уговор не може да опстане без ње.⁸¹

Са становишта купчевих права најважнији је одељак о посебним правима потрошача из уговора о продаји робе, чији темељ представља већ анализирана Директива 99/44/ЕС о продаји потрошачке робе и пратећим гаранцијама. Поље примене су посебна права потрошача, којим се трговац обавезује потрошачу да му прода робу⁸² и да му је у ту сврху испоручи, а потрошач се обавезује да му плати цену.

Трговац је дужан да потрошачу испоручи робу која је саобразна уговору. Саобразност уговору представља вид законске гаранције потрошача и обухвата селедеће околности:⁸³

- 1) ако одговара опису који је дао трговац и ако има својства робе коју је трговац показао потрошачу као узорак или модел,
- 2) ако има својства потребна за нарочиту употребу за коју је потрошач набавља, акоја је била позната трговцу или му је морала бити позната у време закључења уговора,
- 3) ако има својства потребна за редовну употребу робе исте врсте,
- 4) ако по квалитету и функционисању одговара ономе што је уобичајено код робе исте врсте и што потрошач може основано да очекује с обзиром на природу робе и јавна обећања о посебним својствима робе дата од стране трговца, произвођача или њихових представника, нарочито ако је обећање учињено путем огласа или на амбалажи робе.

Види се да је обавеза продавца врло слична његовим обавезама предвиђеним у ЗОО, посебно уколико се у обзир узме захтев да ствар мора одговорати опису који је дат пре закључења уговора или који је купцу показан као узорак или модел. Ова обавеза продавца, делује, на линији је и са римским решењем које предвиђа да продавац мора истаћи особине ствари за које објективно одговара (*dicta et promissa*).

Он није одговоран једино уколико је у часу закључења уговора купцу било познато (субјективни критеријум) или му није могло остати непознато (објективни критеријум) да роба није саобразна уговору.⁸⁴ Јасно је да оба критеријума постављена алтернативно.

које су потрошачу саопштене на трајном носачу записа, тако што му се електронским путем саопштавају нове одредбе с којима се потрошач није сагласио.

81 Чл. 44 ЗЗП.

82 То мора бити телесна, покретна ствар.

83 Чл. 48 ЗЗП.

84 Чл. 49 ЗЗП.

Права потрошача у случају несаобразности робе са уговором кореспондирају и са решењима римског класичног права и са решењима у ЗОО у погледу заштите права купца.

Тако потрошач може:

- 1) захтевати од трговца да отклони несаобразност оправком или заменом робе,
- 2) захтевати снижење цене,
- 3) изјавити да раскида уговор.⁸⁵

Лако је уочљива веза ових права потрошача са правима купца у римском праву да подигну естиматорну (*actio qunati minoris aestimatoria*) или редхибиторну тужбу (*actio redhibitoria*), у зависности од обима недостатка односно обима несаобразности робе са уговором.

Члан 54 закона продубљује остала права потрошача. Уколико трговац докаже да би оправка или замена ствари била немогућа, или противправна или би му створила превелике трошкове, потрошач може оптирати или за смањење цене или за раскид уговора. Уколико трговац у намери да отклони несаобразност створи потрошачу значајне потешкоће због некоришћења робе, трошкове или штету, као и ако изричито или прећутно одбије да отклони несаобразност робе или пропусти да то учини у разумном року (најкасније 14 дана) потрошач може оптирати иста права.

Међутим, несаобразност робе уговору мора бити озбиљна и знатна. Потрошач не може остваривати ова права уколико је несаобразност робе незнатна.⁸⁶

Уколико је несаобразност робе знатна, трговац је дужан да је отклони без икакве надокнаде. Такође, и поред права да захтева оправку, замену, смањење цене или раскид уговора, потрошач има право да од трговца захтева да му накнади сву штету која потиче од несаобразности робе, по општим правилима о одговорности за штету.⁸⁷

Горе наведене и анализиране одредбе закона показују интенцију предлагача да свеобухватно уреди материју заштите потрошача, посебно имајући у виду ранији Закон о одговорности произвођача ствари са недостатком и и ранији Закон о заштити потрошача из 2005. године, који је био у нескладу са правом Европске уније. На који начин је ресорно министарство приступило овом проблему?

Чини се да је одговор дат у самом образложењу Нацрта Закона. Пошло се од примене одговарајућих директива које су уграђене у текст

85 Чл. 58 ЗЗП.

86 Чл. 54 ЗЗП.

87 Чл. 55 ЗЗП.

Нацрта Закона, али, истовремено се водило рачуна о националним разликама, духу српске правне традиције и посебно духу Закона о облигационим односима, који је део ове материје већ уредио на врло јасан и похвалан начин. Можда је решење управо у оваквом приступу. Уградити решења из директива, али задржати она решења која нису само национална него и паневропска а потичу из богате ризнице римског права. То је нецентралистички и наднационални пут којим је могуће хармонизовати право свих европских држава, јер се *common core* свих континенталних правних система налази у римском праву.

Vladimir VULETIĆ, PhD

Assistant Professor at the Faculty of Law, University of Belgrade

NOTIFICATION OBLIGATIONS AND COMPLAINT OF LACK OF CONFORMITY OF GOODS: OLD AND NEW IN CONSUMER PROTECTION AREA

Summary

The subject of this article is the obligations of both seller and manufacturer i.e. buyer's rights regulated by new Consumers Protection Act of 2010. It is the obligation of the seller to notify the buyer of any potential defects, or guarantee for the contractually stated properties of items, since the buyer is a less informed party and a weaker contractual party generally. On the other hand, the buyer can use the so-called objection to lack of conformity of goods to contract, by which he may require the seller to repair the defect of things or to give him another thing free of defects, to request a price reduction or termination of the contract.

*The author tries to point to a visible contribution of the classical Roman law to current protection of the consumers' rights, relying primarily on the seller's obligations in Roman law that guarantees all the properties of things (*dicta et promissa*), and to the Aedilian instruments by which buyers can terminate the contract or proportionally reduce the price (*actio redhibitoria, actio quanti minoris*).*

Special attention is paid to attempts of Serbian legislator to harmonize consumer rights with the EU law, and the most important directives are analyzed, which were used as a basis for harmonization (especially the Directive on certain aspects of the sale of consumer goods and associated guarantees). The

author conducted also critical analysis of the Consumer Protection Act of 2005 pointing to the benefits of the Obligations Act of 1978, and he supported the solutions of new Consumers Protection Act, for which he sought to demonstrate that it is based on Roman law tradition and the Obligations Act.

Key words: *dicta et promissa, notification obligations, the complaint of lack of conformity of goods to contract, the Green Paper on consumer goods, the EU directive, the Consumer Protection Act.*